

USNESENÍ

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Jiřího Pally a soudců Mgr. Aleše Roztočila a Mgr. Petry Weissové v právní věci žalobce: **K. D.**, zast. Mgr. Ondřejem Moutvičkou, advokátem, se sídlem Ladova 1077, Litvínov, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 10. 3. 2022, č. j. , v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 20. 12. 2023, č. j. 54 Ad 9/2022-36,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **s e o d m í t á** pro nepřijatelnost.
- II. Žádný z účastníků **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

[1]Žalovaná rozhodnutím ze dne 10. 3. 2022, č. j. X, podle § 90 odst. 5 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů, ve spojení s § 88 odst. 8 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, zamítla námitky žalobce a potvrdila rozhodnutí žalované ze dne 5. 1. 2022, č. j. X, kterým byla zamítnuta žádost žalobce o starobní důchod z důvodu nesplnění podmínek § 28 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění rozhodném pro nyní posuzovanou věc (dále jen „zákon o důchodovém pojištění“), a právních předpisů Evropské unie.

[2]Krajský soud v Ústí nad Labem (dále jen „krajský soud“) nejprve rozsudkem ze dne 3. 10. 2022, č. j. 54 Ad 9/2022-16, žalobu proti rozhodnutí žalované odmítl. Nejvyšší správní soud následně uvedený rozsudek krajského soudu zrušil rozsudkem ze dne 26. 9. 2023, č. j. 4 Ads 264/2022-22, a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Krajský soud rozsudkem ze dne 20. 12. 2023, č. j. 54 Ad 9/2022-36, v novém řízení žalobu proti rozhodnutí žalované zamítl.

[3]Proti tomuto rozsudku podal žalobce (dále jen „stěžovatel“) kasační stížnost, v níž navrhl jeho zrušení. Žalovaná ve vyjádření ke kasační stížnosti navrhla odmítnutí kasační stížnosti pro nepřijatelnost s ohledem na správné a dostatečně odůvodněné závěry krajského soudu a na skutečnost, že kasační stížnost podstatně nepřesahuje vlastní zájmy stěžovatele.

[4]Nejvyšší správní soud nejprve posoudil formální náležitosti kasační stížnosti a shledal, že byla podána včas, jde o rozhodnutí, proti němuž je kasační stížnost přípustná, a stěžovatel

je v souladu s § 105 odst. 2 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“), zastoupen advokátem.

[5]Kasační stížnost byla podána ve věci, v níž před krajským soudem rozhodoval specializovaný samosoudce, a proto se musel Nejvyšší správní soud dále zabývat otázkou, zda kasační stížnost svým významem podstatně přesahuje vlastní zájmy stěžovatele, jinak by ji podle § 104a odst. 1 s. ř. s. odmítl jako nepřijatelnou.

[6]O přijatelnou kasační stížnost se může jednat v následujících typových případech: 1) kasační stížnost se dotýká právních otázek, které dosud nebyly vůbec či nebyly plně řešeny judikaturou Nejvyššího správního soudu, 2) kasační stížnost se týká právních otázek, které jsou dosavadní judikaturou řešeny rozdílně, 3) kasační stížnost bude přijatelná pro potřebu učinit judikaturní odklon, tj. Nejvyšší správní soud ve výjimečných a odůvodněných případech sezná, že je namístě změnit výklad určité právní otázky řešené dosud správními soudy jednotně, 4) v napadeném rozhodnutí krajského soudu bylo shledáno zásadní pochybení, které mohlo mít dopad do hmotně-právního postavení stěžovatele. O zásadní právní pochybení se v konkrétním případě může jednat především tehdy, pokud a) krajský soud ve svém rozhodnutí nerespektoval ustálenou a jasnou soudní judikaturu a nelze navíc vyloučit, že k tomuto nerespektování nebude docházet i v budoucnu, b) krajský soud v jednotlivém případě hrubě pochybil při výkladu hmotného či procesního práva (srov. usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 4. 2006, č. j. 1 Azs 13/2006-39, publ. pod č. 933/2006 Sb. NSS, ve světle odstavce 52 usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 3. 2021, č. j. 8 As 287/2020-33, publ. pod č. 4170/2021 Sb. NSS).

[7]Krajský soud v napadeném rozsudku učinil závěr, že stěžovatel nesplnil podmínku potřebného důchodového věku definovanou v § 32 zákona o důchodovém pojištění. Při posuzování věci vycházel z ustanovení dotčených právních předpisů, zejména zákona o důchodovém pojištění, zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění účinném ke dni 31. 12. 1995 (dále jen „zákon o sociálním zabezpečení“), nařízení vlády Československé socialistické republiky č. 117/1988 Sb., o zařazování zaměstnání do I. a II. pracovní kategorie pro účely důchodového zabezpečení, a nařízení vlády č. 363/2009 Sb., o stanovení důchodového věku a přepočtu starobních důchodů některých horníků, kteří začali vykonávat své zaměstnání před rokem 1993. Dospěl k závěru, že podle evidenčních listů důchodového pojištění stěžovatel získal v období od 3. 9. 1984 do 31. 12. 1992 celkem 1775 směn v zaměstnání v hornictví v I.AA pracovní kategorii. V období od 1. 1. 1993 získal celkem 1398 směn v zaměstnání v hornictví v I.AA pracovní kategorii. Stěžovatel tedy získal celkem 3173 směn v hornictví v I.AA pracovní kategorii. Práci vykonávanou pro zaměstnavatele Metrostav, a. s. (dále jen „Metrostav“) krajský soud do pracovní kategorie I.AA nezapočítal. Stěžovatel tak nedosáhl potřebného minimálního počtu 3300 směn zaměstnání v hlubinných dolech podle § 37b odst. 1 bodu 2 zákona o důchodovém pojištění. Zaměstnání stěžovatele v hlubinných dolech dále neskončilo z důvodu dosažení nejvyšší přípustné expozice, a proto se nemohla aplikovat podmínka potřebného minimálního počtu 3081 směn zaměstnání v hlubinných dolech. Z potvrzení Severní energetické a.s. týkajícího se zápočtu expoziční doby podle krajského soudu vyplývalo, že údaj 90.82 % nejvyšší přípustné expozice představoval údaj o poměru naplnění počtu směn potřebných pro nárok na snížený věk pro starobní důchod pro zaměstnance v hlubinných dolech, nikoli údaj o nejvyšší přípustné expoziční době. Stěžovatel nedosáhl ani nejvyšší přípustné expozice,

pokračování

jelikož po započtení všech vykonávaných zaměstnání dosáhl pouze 92,875 % hodnoty nejvyšší přípustné expozice. Důchodový věk stěžovatele proto podle § 32 zákona o důchodovém pojištění činil 64 let a 4 měsíce, jehož měl dosáhnout teprve dne 5. 9. 2025.

[8]Podle stěžovatele však krajský soud posoudil věc přehnaně formalisticky a nezohlednil konkrétní aspekty posuzovaného případu. Z potvrzení Krajské hygienické stanice v Ostravě ze dne 5. 8. 2021 je totiž zřejmé, že se práce ve vysoce prašném a rizikovém prostředí raziče tunelů započítává do hodnoty nejvyšší přípustné expozice. Krajský soud rovněž nesprávně vyloučil zaměstnání stěžovatele u zaměstnavatele Metrostav z výpočtu kategorie prací, kde se eviduje nejvyšší přípustná expozice. Z evidence náplně prašné expozice I. 2020-05 ze dne 31. 3. 2022 a e-mailového vyjádření od zmíněného zaměstnavatele se hodnota nejvyšší přípustné expozice stěžovateli započítávala i v tomto zaměstnání. V odst. 22 odůvodnění napadeného rozsudku krajský soud současně zaměnil hodnotu dosažené nejvyšší přípustné expozice s jakýmsi koeficientem maximálního počtu směn, který se však nijak v zaměstnání v prašném prostředí neeviduje. Podle stěžovatele dosáhl věku požadovaného pro odchod do důchodu, žalovaná mu proto měla přiznat starobní důchod. Krajský soud neodůvodnil ani výrok o nepřiznání nákladů řízení stěžovateli za zastoupení advokátem v původním řízení o žalobě, kdy usnesení o odmítnutí žaloby stěžovatele zrušil Nejvyšší správní soud. Stěžovatel podával první kasační stížnost z důvodů, které nebyly na jeho straně, krajský soud mu tak měl přiznat náhradu nákladů řízení vynaložených na povinné zastoupení advokátem.

[9]Nejvyšší správní soud nejprve konstatuje, že právní úpravou snížené věkové hranice pro odchod do důchodu v případě zaměstnanců v hornictví se zabýval již v rozsudku ze dne 23. 7. 2014, č. j. 2 Ads 94/2014-26. V něm dospěl mimo jiné k závěru, že pro výpočet celkového počtu odpracovaných směn, jejichž minimální počet nutný pro přiznání snížené věkové hranice pro odchod do důchodu stanoví § 37b zákona o důchodovém pojištění, jsou relevantní pouze ty směny, kdy převážnou část každé jednotlivé z nich zaměstnanec odpracoval pod zemí. Potřebné údaje přitom mají správní orgány čerpat z potvrzení vydaných zaměstnavateli.

[10]Rovněž povahou zaměstnání raziče tunelů pro zaměstnavatele Metrostav se Nejvyšší správní soud ve své judikatuře již zabýval. V rozsudku ze dne 23. 1. 2020, č. j. 6 Ads 219/2019-34, konstatoval, že ražbu tunelů nelze zařadit do preferované pracovní kategorie I.AA jen proto, že z pohledu stěžovatele šlo o práci srovnatelnou se zaměstnáním v hornictví. Dále uvedl, že „*skupiny zaměstnání vymezené v § 14 odst. 2 písm. a) - c) zákona o sociálním zabezpečení sdílejí jeden společný znak - práci pod zemí. Do preferované kategorie I.AA však náleží pouze zaměstnání (1) v hornictví, (2) se stálým pracovištěm (3) v hlubinných dolech, tedy skupina vymezená v písm. a) citovaného ustanovení. Písm. b) se od předešlého liší absencí požadavku na stálé pracoviště pod zemí, písm. c) zahrnuje zaměstnání, která nelze podřadit pod pojem „hornictví“, avšak zahrnují provádění podzemních staveb hornickým způsobem, a rovněž nestanoví podmínku stálého pracoviště pod zemí v hlubinném dole. Pro tento případ je přitom klíčové rozlišení mezi § 14 odst. 2 písm. a) a c) zákona o sociálním zabezpečení.*“

[11]Nejvyšší správní soud dále v rozsudku ze dne 6. 3. 2019, č. j. 6 Ads 1/2019-33, zdůraznil, že do kategorie I.AA lze zařadit pouze zaměstnání v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech, a to na základě textu § 14 odst. 2 zákona o sociálním zabezpečení i nálezu Ústavního soudu ze dne 15. 9. 2015, sp. zn. III. ÚS 1015/13, N 166/78 SbNU 491.

[12] V posuzovaném případě bylo v řízení před krajským soudem jednoznačně prokázáno (a stěžovatel to ani nezpochybňoval), že stěžovatel pro Metrostav pracoval sice pod zemí, tj. jako razič tunelů, avšak nikoli na pracovišti v hlubinném dole. Uvedené ostatně vyplývá rovněž z podkladů založených ve správních spisech, přičemž stěžovatel v kasační stížnosti brojil v podstatě pouze proti namítanému vyloučení zaměstnání u zmíněného zaměstnavatele z výpočtu dosažené hodnoty nejvyšší přípustné expozice (k tomu viz níže). Krajský soud tak dospěl ke správnému závěru, že práci pro Metrostav nebylo možné v posuzovaném případě považovat za práci v hornictví v hlubinných dolech, a proto ji nezapočítal ani do výpočtu odpracovaných směn, jejichž minimální hranice byla rozhodná pro určení věku pro odchod stěžovatele do důchodu.

[13] Pokud stěžovatel namítl, že měl krajský soud zaměstnání u zaměstnavatele Metrostav započítat do výpočtu hodnoty nejvyšší přípustné expozice, Nejvyšší správní soud uvádí, že v již citovaném rozsudku sp. zn. 6 Ads 219/2019 dospěl k závěru, že „*právní úprava důchodového pojištění nestanoví žádný zvláštní režim pro horníky, kteří dosáhli nejvyšší přípustné expozice dříve, než dosáhli potřebného počtu směn odpracovaných v preferované pracovní kategorii (jak Nejvyšší správní soud podotkl již v rozsudku ze dne 12. října 2016 č. j. 3 Ads 258/2015-27), to však nezakládá její protiústavnost, ani stěžovatel v tomto směru žádné argumenty neuplatnil. Stanovení hranice přípustné expozice, resp. preference určitých skupin zaměstnání z hlediska nároku na starobní důchod je z podstatné části politickým rozhodnutím zákonodárce, limitem je zde toliko zákaz libovůle (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18. ledna 2018 č. j. 1 Ads 346/2017-34 a tam citovaný náleze Ústavního soudu ČSFR ze dne 8. října 1992 sp. zn. Pl. ÚS 22/92 a rovněž náleze Ústavního soudu ze dne 23. března 2010 sp. zn. Pl. ÚS 8/07, vyhlášený pod č. 135/2010 Sb.). Jak Ústavní soud uvedl v nálezu ze dne 7. června 1995 sp. zn. Pl. ÚS 4/95, vyhlášeném pod č. 168/1995 Sb., „nerovnost v sociálních vztazích, má-li se dotknout základních lidských práv, musí dosáhnout intenzity, zpochybňující, alespoň v určitém směru, již samu podstatu rovnosti“ (shodně též náleze Ústavního soudu ze dne 2. září 1998 sp. zn. Pl. ÚS 40/97, vyhlášený pod č. 223/1998 Sb.).“*

[14] Otázkou dosažené hodnoty nejvyšší přípustné expozice se krajský soud zabýval v odst. 20 až 23 odůvodnění napadeného rozsudku. Správně přitom konstatoval, že zaměstnání stěžovatele v hlubinných dolech neskončilo z důvodu dosažení nejvyšší přípustné expozice, a proto nesplnil podmínku stanovenou v § 37b odst. 1 zákona o důchodovém pojištění. S ohledem na závěry citované judikatury Ústavního soudu a Nejvyššího správního soudu současně konstatoval, že v jiném ohledu není nejvyšší přípustná expozice z hlediska nároku na starobní důchod nijak relevantní. Přesto se otázkou stěžovatelem dosažené hodnoty nejvyšší přípustné expozice zabýval, přičemž uvedl, že stěžovatel se zaměstnáním u Severní energetické, a.s. (dříve MUS) a Metrostav dosáhl hodnoty 89,907 % expozice a se započtením zaměstnání u NK ROFIS s.r.o. dosáhl celkově hodnoty 92,875 % expozice. Z uvedeného je tak zřejmé, že do výpočtu dosažené hodnoty expozice stěžovatele krajský soud započítal rovněž práci u zaměstnavatele Metrostav, přesto dospěl k závěru, že stěžovatel nedosáhl nejvyšší přípustné expozice. Jinak řečeno, přestože zaměstnání stěžovatele v hlubinných dolech neskončilo z důvodu dosažení nejvyšší přípustné expozice, krajský soud na základě žalobní námitky učinil závěr, že ani v součtu všech hodnot expozic dosažených v jednotlivých zaměstnáních stěžovatel nedosáhl nejvyšší přípustné expozice, a proto nesplnil podmínky § 37b odst. 1 zákona o důchodovém pojištění. Z uvedeného je pak zřejmé, že krajský soud rovněž tuto námitku stěžovatele řádně vypořádal a dospěl ke správnému závěru.

pokračování

[15] Pokud stěžovatel namítl, že krajský soud zaměnil hodnotu dosažené expozice s koeficientem maximálního počtu směn, který se v zaměstnání v prašném prostředí neeviduje, Nejvyšší správní soud konstatuje, že v odst. 22 odůvodnění napadeného rozsudku krajský soud odkázal na potvrzení od zaměstnavatele Severní energetická, a.s. Podle něj stěžovatel odpracoval celkem 2997,2 směn v hlubinných dolech, tj. 90,82 % z potřebných 3300 směn nutných pro přiznání sníženého věku pro odchod do důchodu. Krajský soud tak pouze vyjasnil povahu údaje uvedeného v předmětném potvrzení, přičemž přesvědčivě vyvrátil tvrzení stěžovatele, že zmíněných 90,82 % odkazovalo na údaj o jeho dosažené hodnotě expozice.

[16] K námitce stěžovatele, že krajský soud řádně neodůvodnil výrok, kterým mu nepřiznal náhradu nákladů řízení za zastoupení advokátem v řízení o kasační stížnosti, v němž byl plně úspěšný, Nejvyšší správní soud odkazuje na své závěry formulované v rozsudku ze dne 19. 11. 2008, č. j. 1 As 61/2008-98. Podle nich platí, že „podle § 110 odst. 2 věty první s. ř. s. zruší-li Nejvyšší správní soud rozhodnutí krajského soudu a vrátí-li mu věc k dalšímu řízení, rozhodne krajský soud v novém rozhodnutí i o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti. Z toho plyne, že v novém rozhodnutí, kterým se řízení končí (§ 61 odst. 1 s. ř. s.), tak krajský (zde městský) soud rozhoduje znovu o náhradě nákladů řízení, a to komplexně. Do těchto nákladů řízení patří jak náklady vzniklé v novém řízení před krajským soudem, tak i náklady, které vznikly v původním řízení před krajským soudem a též náklady, které vznikly v řízení o kasační stížnosti. Tyto náklady přitom tvoří jediný celek a krajský soud o jejich náhradě rozhodne jediným výrokem vycházejícím z § 60 s. ř. s. Ostatně ze stejných principů vychází i úprava civilního soudního řízení (srov. např. § 224 odst. 3 či § 243d odst. 1 o. s. ř.; dále např. J. Bureš, L. Drápal, Z. Krčmář a kol.: *Občanský soudní řád, Komentář, II. díl, 7. vydání*, Praha, C. H. Beck, 2006, str. 1185, 1298 - 1299).“ Vzhledem k tomu, že stěžovatel v posuzovaném případě neměl ve věci úspěch, rozhodl krajský soud správně, pokud mu nepřiznal náhradu nákladů řízení. Jak totiž konstatoval Nejvyšší správní soud v citovaném rozsudku, náklady řízení o žalobě i o kasační stížnosti tvoří jeden celek.

[17] S ohledem na shora uvedené skutečnosti je možné konstatovat, že krajský soud věc posoudil zcela v souladu s právními předpisy a ustálenou judikaturou správních soudů, přičemž se nedopustil ani jiného hrubého pochybení, které by vyžadovalo zásah Nejvyššího správního soudu. Ten proto podle § 104a odst. 1 s. ř. s. kasační stížnost odmítl pro nepřijatelnost, neboť svým významem podstatně nepřesahuje vlastní zájmy stěžovatele.

[18] O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti rozhodl Nejvyšší správní soud v souladu s § 60 odst. 1 větou první, odst. 2 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s. (k tomu srov. zmíněné usnesení rozšířeného senátu sp. zn. 8 As 287/2020, část III. 4.). Stěžovatel v tomto řízení úspěch neměl, a proto nemá právo na náhradu svých nákladů. Úspěšná žalovaná, která je správním orgánem, pak nemá ve věcech důchodového pojištění na náhradu nákladů řízení právo. Proto Nejvyšší správní soud žádnému z účastníků nepřiznal právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

Poučení: Proti tomuto usnesení **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 28. března 2024

JUDr. Jiří Palla
předseda senátu